

Växtråd från Zetas finsmakarens trädgård

Gör så här med

HALLON

Hallon, *Rubus idaeus*, växer vilt över nästan hela Sverige, ofta på öppen, stenig och kväverik mark t ex skogshyggen. Det är en halvbuske vars skott utvecklas från knoppar på rotsystemet. Rötterna är fleråriga men skotten lever endast två år. Vanligtvis odlar vi sorter som ger bär på tvåårsskotten men numer säljs även sorter som ger skörd på ettårsskotten.

De flesta trädgårdshallon är röda men det finns också sorter med gula bär och samma goda hallonsmak. Hallon är ett verkligt delikatessbär som inte bör saknas i någon trädgård!

Sommarhallon, hösthallon

Sommarhallon är de ”vanliga” hallonsorter som odlats länge i våra trädgårdar. De ger skörd under juli. Bären kommer på tvåårsskotten som dör efter skörd och då ska skäras ned. Under sommaren har nya skott vuxit upp som i sin tur ger bär nästa år.

Nyare är de så kallade hösthallonen. De blommar och får bär på ettårsskotten som efter skörd vanligtvis skäras ned helt. Bären mognar i september–oktober och drabbas sällan av hallonmask. I vårt klimat hinner ibland inte alla bär mogna fram.

Växtplats och jord

Hallon ska växa på en solig plats. Plantorna utvecklas bäst på en lucker och fukthållande men väl-dränerad jord. Styv lera är inte gynnsamt och bör jordförbättras med något mullrikt material t ex kompost, välförmultnad kogödsel eller barkmull.

Jordens pH-värde ska ligga på 5,5–6,5 dvs något under neutralt. I en alltför kalkrik jord drabbas hallonplantorna ofta av järn- och manganbrist vilket visar sig som gulaktiga blad med gröna nerver. För att sänka pH-värdet kan man blanda in en tredjedel rododendronjord eller grov naturell torv.

Om man vill plantera hallon efter hallon bör man byta jorden eller förbättra den med minst 50 % kompost. Odlar gärna tagetes som grön gödsling en säsong innan återplantering sker. Den har en sanerande effekt på jorden genom att motverka så kallad jordtrötthet, orsakad av bl a nematoder.

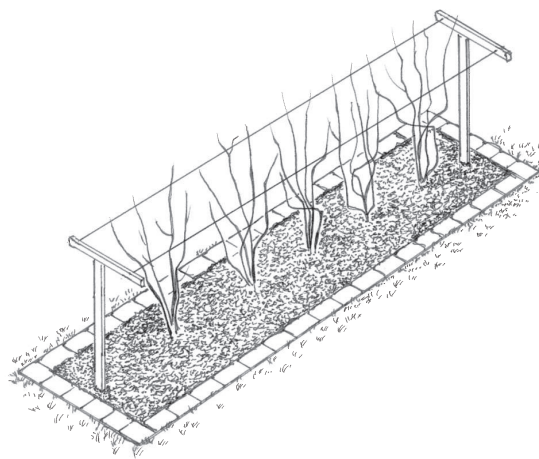
Odlar i kruka

Det går alldeles utmärkt att odla hallon i krukor, t ex 10–15 l plasthinkar med hål i botten. Använd med för-

del rododendronjord vid plantering då hallon är kalkskyende. Gödselvattna med flytande näring varannan vecka fram till skörd.

Plantering

Hallon säljs både som barrots- och krukodlade plantor, men vi rekommenderar alltid krukodlade som ger den bästa kvaliteten. Krukodlade plantor kan planteras

ras hela växtsäsongen. Plantan ska sättas på samma nivå som den står i krukans.

Snåla inte på planteringsavståndet! Det är viktigt att hallonbeståndet är gles, luftigt och kan skötas ordentligt med uppbindning och beskärning.

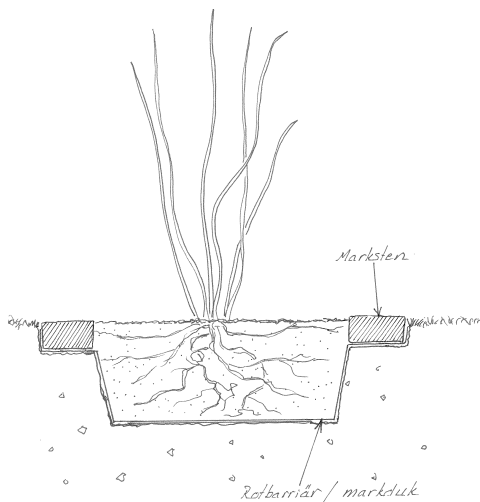
Olika sorter kan fordra olika rad- och plantavstånd, men 1,5 m mellan raderna och 0,5 m mellan plantorna är ofta lagom. För riktigt kraftigväxande sorter t ex ’Mormorshallon’ bör radavståndet ökas till 3 m och plantavståndet till 1–1,5 m.

Hallon sprider sig med rotskott, men benägenheten för skottbildning varierar mellan sorterna. Ett sätt att begränsa rotskotten är att använda svart markduk (inte svart plast) som rotbarriär, se bild på s 2. Duken läggs ut i samband med plantering.

Gödsling

Grundgödsla vid plantering med 5 kg välbrunnen stallgödsel (ko eller häst) per m². Om du använder kogödsel på säck är det lagom med 1 säck (50 l) per m². Tillför även 1–2 nävar benmjöl per planta. Gödseln ska myllas ner ytligt i jorden. Gödsla sedan varje vår med en tredjedels säck kogödsel per planta, alternativt använd kompost och 0,5 dl chrysan per m².

Markduk i bot-
ten av plante-
ringsbädden
hindrar hal-
lonplantornas
rotskott från
att sprida sig i
sidled.

Träaska innehåller flera nyttiga mineraler men har också en pH-höjande effekt och ska därför användas med måtta, högst 1 näve aska per planta och år. Av samma anledning ska man vara försiktig med gödselmedel baserade på algmjöl (Algomin).

Vattning

Hallon har ett grunt rotsystem och jämn fuktighet är mycket viktigt för att få en bra skörd och fina bär. Vattna därför alltid plantorna under torra perioder. Särskilt viktigt är det i juli när karten sväller. Punktvattna med slang, kanna eller droppbevattning på jorden, undvik spridare som blöter ner blad, blommor och bär och dessutom lätt hamnar där det inte gör någon nytta.

Uppbindning

De flesta hallonsorter behöver stöd. Gör en stadig konstruktion i samband med plantering eller allra senast året därpå. Sätt t ex T-formade stöd i varje ände av raden och spänn metalltrådar emellan, helst på två höjder: 0,7 respektive 1,5 m över marken. ”Stäng in” alla skotten mellan trådarna. Hösthallon har styva kraftiga skott och brukar klara sig utan uppbindning.

Beskärning

Sommarhallon: Tag bort de skott som gett bär (två-årsskotten) direkt efter skörd. Tag bort svaga skott och gallra de nya skotten som vuxit upp under sommaren, spara 8–12 kraftiga skott per löpmetr. Toppa kraftigväxande skott tidigt på våren, de bör inte vara högre än 1,80 m.

Hösthallon: Skär ner samtliga skott till marknivå direkt efter skörd sent på hösten. De skott som växer upp nästa vår ger skörd på ettårsskotten samma sommar. Denna metod rekommenderas eftersom det minskar risken för hallonskottsjuka.

Hösthallon kan ge en viss skörd på tvåårsskott. Dessa bär mognar något tidigare (juli) än bären på årsskotten (sept–okt) vilket ger en mer utdragen skörd. Spara i så fall några kraftiga årsskott som får övervintra.

Två vanliga skadegörare på hallon

Hallonänger är en brun ca 4 mm lång skalbagge. Den äter av blomknopparna och lägger sedan ägg i de utslagna blommorna. Av ägget blir en gulvit larv (”hallonmask”) som lever inuti hallonet. Larverna övervintrar under löv och växtrester på marken.

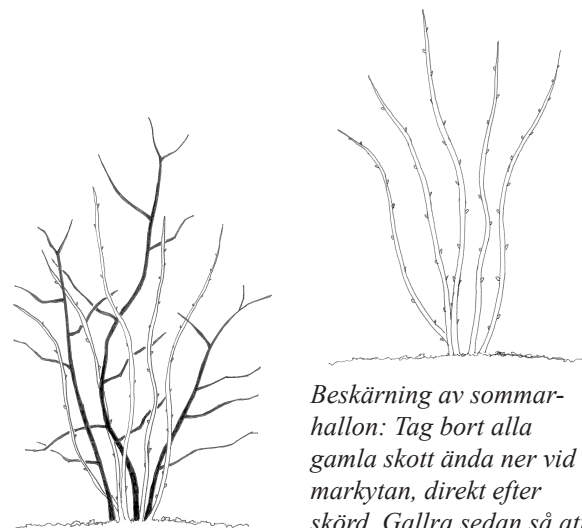
Åtgärder: Leta efter skalbaggar när blomknopparna börjar utvecklas. Gå ut tidigt på morgonen och skaka grenarna över en skål med vatten och lite diskmedel.

Hallonskottsjuka orsakas av svampar vilka angriper skotten. Sjukdomen syns på sommaren som avlånga, brunviolettera fläckar runt knopparna nedtill på årsskotten. På hösten blir de silvriga och barken spricker upp. Knopparna dör eller försvagas och ger sämre skott.

Svampen kan växa in i sår som uppstår t ex vid frost eller insektsangrepp. Regnigt, fuktigt väder och täta bestånd gynnar spridning av svampen.

Åtgärder: Utgå från motståndskraftiga sorter. Använd stora rad- och plantavstånd. Beskär och gallra noggrant, håll efter ogräs. I en starkt angripen odling bör samtliga skott skäras ner och stubbarna täckas med jord. En skördesäsong uteblir men smittan kan inte föras över till de nya skotten.

Hösthallon som skärs ner varje år angrips sällan.

Beskärning av sommarhallon: Tag bort alla gamla skott ända ner vid markytan, direkt efter skörd. Gallra sedan så att det återstår 8–12 skott per löpmetr.

Förnya hallonodlingen

Med åren angrips hallon ofta av virus och därför behöver man förnya sin odling med jämna mellanrum, ca vart 10–20 år. Att ta emot plantor från en gammal odling eller föröka från ett eget, äldre bestånd är tveksamt pga virusrisken. Köp alltid nya och helst certifierade, s k E-plantor, så har du ett friskt utgångsmaterial.

På www.hallonplantor.se finns mycket mer att läsa om hallon!